

„ИЗ КРИВИНИТЕ“ – С ОБРАЗА НА АПОСТОЛА (Една литературноисторическа мозайка)

Траяна Латева, Стоянка Кунтова

Пловдивски университет „Паисий Хилендарски“

„Васил Левски – из кривините на литературната иконография“ – под този надслов се проведе двудневна научна конференция в Националния музей „Васил Левски“ в град Карлово (1 – 2 декември, 2017 година). Събитието бе организирано от Филологическия факултет на Пловдивския университет „Паисий Хилендарски“ като част от по-широк научен международен проект, инициран преди няколко години от проф. д.ф.н. Любка Липчева-Пранджева и директора на къщата музей – г-жа Дора Чаушева. Националната конференция от 2017 г. може да се мисли като естествено, но същевременно нестандартно и вълнуващо продължение на говоренето за Апостола и „осветяването“ на всички онези тематични зони, които изграждат и съхраняват образа му в чуждата и националната колективна памет, и то в годината, отбелязваща 180-ата годишнина от рождението му.

Темата на историко-литературния дискурс неслучайно е намерила подобна формулировка: „Из кривините“ е препратка към едноименния разказ на Вазов, който поставя в центъра на повествованието три последователни срещи на персонажа разказвач с Левски и съвместява две основни функции в образа на „българския герой и апостол“.

В рамките на двудневната конференция в музея – родната къща на Левски, сакрално място, опазило паметта за едно велико героическо битие, чието ехо така и не заглъхва, а напротив – все още вълнува и се пази като актуално в съзнанието ни, на път „из кривините“ в търсене на нови дискуссионни посоки поеха академични филолози и историци не само от български висши учебни заведения (Пловдивския, Софийския, Югозападния университет), а и такива, които имат преподавателска и научна практика в чуждестранни академични центрове – в Люблина, Атина, Хайделберг, Букурещ и Кишинев. Интимното и статично пространство на музея приюти и тях, и аудиторията им – студенти от филологически и исторически специалности на ПУ „Паисий Хилендарски“, ученици, педагози, музейни работници и граждани на град Карлово. Така стана възможно отключване-

то на една динамична и интригуваща дискусия, която среща и разгърна разнообразни интерпретации, подчинени на визии за родното, в които фигурата на Левски присъства.

Конференцията бе организирана в четири секции, които обединяваха общо 13 доклада, интерпретиращи образа на Левски както в литературоведски, така и в исторически план. Решението да се съберат заедно професионални филолози и историци, разшири полето на академичното говорене, без да закрепя фигурата на Апостола единствено в територията на устойчивото и вече познатото, а придавайки му многоизмерност и проблематичност.

Отправяйки поглед към чуждото, но същевременно без да губи от ползрението си от родното, научната разработка на проф. Любка Липчева-Пранджева (ПУ „Паисий Хилендарски“) изведе на преден план в съпоставителен режим два текста, единият от които наскоро сдобил се с превод – одата на Иван Вазов „Левски“ и рапсодията на словенския писател Антон Ашкерц „Васил Левски“, част от книгата „Рапсодии на българския гуслар“, която авторът посвещава на освободителните движения в България. Проследяването на всяка от нишките, образуващи мрежата на подобна диалогичност между наш и чужд творец, мрежа, която, както разбрахме, намира реализация не само на художествено, междутекстово ниво, а и в режима на епистоларна комуникация между двамата автори, се оказа изключително интересно и продуктивно. Това проследяване демонстрира и анализира пренасянето на българската тема в чуждестранната литература, като даде глас на словенската културна памет: посочени бяха тематичните ядра при разказването за Героя, открих се различията при изобразяване на една и съща личност в две национални литератури и беше обяснено как и защо Апостола битува в словенските представи като „хайдутинът Левски“. Отвъд границите на родното се проектира и докладът на доц. Благовест Златанов (Хайделбергски университет), свързан с интригуваща версия на „появата“ на Левски в англоезичната преса в края на XIX век, а в един от дискусийните моменти от конференцията се отключи и говоренето за бесарабските българи и интимния, съкровен начин, по който Левски живее в съзнанието им.

Тълкуване на друга актуална тема, а именно проблемната канонизация на Апостола (дякон Игнатий), предложи проф. Людмил Димитров (Университет на Люблина / СУ „Св. Климент Охридски“). Провокативното в откритията на учения бе породено от амбициозния му стремеж в български възрожденски произведения да бъдат разгледани и разгадани системно заложените символи и знаци, които извисяват фигурата на Левски до зоната на сакралното. Проф. Димитров представи идеята си, като мислено свърза и начерта, впоследствие пресъздаде и визуално, точките на различни пространствени

ориентири, споменати в художествени творби, за да може най-накрая от тях да изплува една от основополагащите фигури за християнството – кръстът, насочващ към каноничното, святото. Тази интерпретация ангажира и активизира слушателската аудитория, пораждайки коментари и усъмнявания от различен порядък.

В литературоведски аспект работиха и докладите на доц. Елена Гетова (ПУ „Паисий Хилендарски“) и гл.ас. д-р Гергина Кръстева (ПУ „Паисий Хилендарски“). Текстът на доц. Гетова положи фигурата на Апостола в юбилеен контекст, проследен във времето от края на XIX век, и по-точно 1898 година, когато се отбелязват 25 години от обесването на Левски. А любопитните наблюдения на д-р Гергина Кръстева бяха концентрирани върху фигурата на Апостола в съвременната българска лирика. Чрез разработката си Кръстева повдигна завесата на актуалното лирическо говорене за Апостола, проследявайки съвременни интерпретации на Апостола в отделни поетически опити в лирически книги от последните десетилетия, както и в съвременни поетически антологии. Вниманието на доклада към съвременната лирика, включително и отделни прояви и на маргинални автори и случайни потребители, които демонстрират творческите си заложби в социалните мрежи, илюстрира процесите по преекспониране и профанизиране на образа на Дякона, изместващи формите на канонизиране от миналото и предизвикващи по-скоро иронични, отколкото възторжени чувства. Докладът на д-р Кръстева даде продължение и на темата за национализма – някогашен и днешен, но всъщност този тематичен контекст характеризираше дискуссионното поле по време на целия форум. Темата за национализма се оказа основна посока в професионалното говорене на историците – доц. Тодор Радев (ПУ „Паисий Хилендарски“) и доц. Георги Вълчев (СУ „Св. Климент Охридски“).

За подкрепдането и завършването на целия многообразен и цветен пъзел, изграждащ лика и представата за Апостола, спомогнаха и докладите на д-р Григор Григоров (Букурещки университет / ЮЗУ „Н. Рилски“) – „Левски във фотографското ателие на Карол поп де Сатмари“, и „Васил Левски – портретът“ на проф. Николай Чернокожев (СУ „Св. Климент Охридски“). И двете разработки дадоха възможност да се проследят устойчивото и променливото, но този път особен акцент в литературоведските интерпретации беше поставен върху няколко епизода от визуалната история на образа на Апостола, пропътувала не само времето, но и границите между България и Румъния.

Предстои научните текстове, представени по време на двудневната конференция, да бъдат събрани и издадени в сборник. Интерпретациите, които чухме в рамките на националната конференция, обогатиха и подплатиха представите и разбиранията на всеки от нас както за личността на Левски,

така и за важни понятия и проблемни аспекти в историко-литературно отношение, маркираха нови зони за интерпретации и предпоставиха възможността за още подобни срещи и в бъдеще.

“THROUGH THE WINDING PATHS” – THE FIGURE OF THE APOSTLE VIEWED IN A LITERARY HISTORICAL ASPECT

✉ **Ms. Trayana Lateva**

Faculty of Philology
University of Plovdiv “Paisii Hilendarski”
Plovdiv, Bulgaria
E-mail: traiana95@abv.bg

✉ **Ms. Stoyanka Kuntova**

Faculty of Philology
University of Plovdiv “Paisii Hilendarski”
Plovdiv, Bulgaria
E-mail: kuntova_95@abv.bg